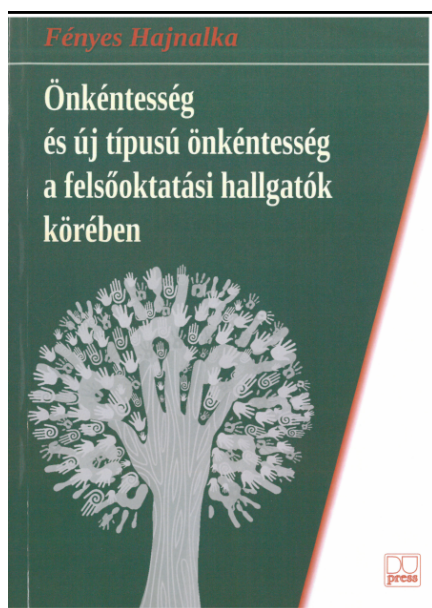

**Fényes Hajnalka: Önkéntesség és új típusú önkéntesség
a felsőoktatási hallgatók körében**

Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2015, 194 oldal

Fényes Hajnalka *Önkéntesség és új típusú önkéntesség a felsőoktatási hallgatók körében* című tanulmánykötete 2015-ben jelent meg az IESA (Effects of Institutional Integration on Student Achievement in Higher Education) kutatócsoport közreműködésével, a Debreceni Egyetem RH/885/2013 pályázati projektjének támogatásával a Debreceni Egyetemi Kiadó gondozásában.

Előljáróban a kötet egyik fontos erősségeként emelném ki a kétnyelvűségét, a magyar, illetve az angol nyelv használatát. Felépítését tekintve a munka hét tanulmányt tartalmaz, amelyből három társszerzős.

A szerzők három, a felsőoktatásban tanulók körét érintő projekt önkéntességgel kapcsolatos kutatási eredményeit mutatják be. A „Campus-lét a Debreceni Egyetemen. Csoportok, csoporthatárok, csoportkultúrák” című OTKA-kutatás 2010-2013 között zajlott, ehhez a munkához a kötet első két tanulmánya kapcsolódik. A következő négy fejezet a 2012-es HERD („Higher Education for Social Cohesion Cooperative Research and Development in a Cross-border Area”) kutatás adatbázisát használja. Az utolsó tanulmányban a SZAKTÁRNET TÁMOP-os 2014. évi kutatás adatbázisának eredményeiből olvashatunk. A vizsgálatok Magyarország két keleti megyéjének, valamint Ukrajna kárpátaljai területének és Románia nyugati határvidékének felsőoktatási intézményeiben történtek.

A kötetben található tanulmányok másik erőssége a témák hazai és nemzetközi szakirodalmának áttekintése és rövid összefoglalása, továbbá hogy az adatok leíró jellegű elemzése mellett megjelennek többváltozós elemzések és magyarázó elemek is.

A kutatások módszertana, amely alapján a kötet készült, jól kidolgozott és megalapozott, egyaránt tartalmaz kvantitatív és kvalitatív megközelítéseket. A kvantitatív

módszereken alapuló kutatások jól átgondolt, reprezentatív mintán készültek, míg a kvalitatív technikák esetében a hólabda mintavételi módszerrel dolgoztak. Az adatok feldolgozásában kitűnik a szerzők jártassága az SPSS programcsomag használatában: a logisztikus regressziós modell, klaszterelemzés, faktoranalízis stb. alkalmazásában.

A tanulmánykötet központi témája a felsőoktatásban tanuló hallgatók önkéntes munkája, ami napjainkban azért fontos kutatási téma, mert a XXI. században egy megváltozott önkéntességjelenségről és egy kitágult önkéntességdefinícióról beszélhetünk. Az utóbbi évtizedekben úgy tűnik, hogy az önkéntes tevékenység csökken, egyre kevesebben végzik, és átalakulóban van, ami a modernizációs folyamatok következménye. Manapság az önkéntesség szervezeti keretekhez kapcsolódik, legfőképpen a civil szervezetekhez, amelyek a modern társadalom felfogása szerint hidat képeznek az állampolgárok és az állam között. Ebben a civil együttműködésben az egyén olyan társadalmi és állampolgári ismereteket, szokásokat sajátít el, mint az együttműködés, a felelősségérzet, a szolidaritás, a mérsékletesség, a kompromisszum vagy a reciprocitás stb. Az önkéntesség átalakulására a modernizációs folyamatok közül, a demokrácia, az individualizmus, a szekularizáció és nemzetközi migráció voltak leginkább hatással. Ezeket a jelenségeket az önkéntességgel összefüggésben vizsgálva a

következőket fedezhetjük fel. A demokrácia megjelenésével párhuzamosan felerősödött a civil szféra is, továbbá a demokrácia lehetővé tette az egyének számára azt, hogy ne csak a szavazásokon vegyenek részt, amikor az állam ügyeiről van szó, hanem azon kívül is vállaljanak szervezeti, állampolgári és politikai feladatokat (Halman 2003). Az individualizmus és a szekularizáció megjelenésével a hagyományos önkéntesség átalakult modernné, a közösségorientált jelleg érdekorientálttá. Az önkéntesség mozgatórugóivá a saját érdekek és szükségletek kezdtek válni, amellyel párhuzamosan háttérbe került a közösséget ért való tenni akarás. Az önkénteseket pedig egyre inkább a „trendi” problémák (pl. menekültek helyzete, emberi jogok védelme, állatvédelem) foglalkoztatják (Hustinx és Lammertyn 2003). A nemzetközi migráció mindemellett térben is kitágította az önkéntesség jelenségét az által, hogy megszűntek a határok, a közlekedés fejlődése jóvoltából térben és időben közelebb kerültek egymáshoz országok, kontinensek. Manapság egyre népszerűbb a fiatalok körében a külföldön végzett önkéntes munka, amellyel párhuzamosan egy új kultúrát és környezetet ismerhetnek meg.

Ehhez kapcsolatosan fontos megemlíteni a „*résumé building*” vagyis a karrierépítő önkéntességet, amely a felsőfokú oktatásban résztvevő fiatalokra jellemző. Ez az új típusú önkéntesség egyik fajtája, amelynek fő motivációs tényezője a karrier-

építés. Fontos hangsúlyozni, hogy ez nem egy negatív előjellel bíró jelenség: a fiatal nem feltétlenül az önzés irányítja, hanem csupán karriertudatos, vannak vezetőképességei, magabiztosabb, rendelkezik kritikai gondolkodással és konfliktusmegoldási képességekkel. Mivel Amerikában és Kanadában nagyon fontos a munkaadó számára, hogy az állásra jelentkezőnek van-e önkéntes munkatapasztalata, ezért körükben nagyon népszerű ez a típusú önkéntesség (Fényes és Pusztai 2012).

Nemzetközi szinten nagyon sok olyan vizsgálat készült és számos tanulmányt írtak, amelyek középpontjában az önkéntesség áll, de közülük kevés azoknak a kutatásoknak a száma, melyek célcsoportjai a felsőoktatásban tanuló fiatalok. Ahogy a szerző is megjegyzi a kötet előszavában, az átalakult önkéntesség a fiataloknak kedvez a legjobban, akik rugalmasak, nyitottak az új irányában. Amellett, hogy a tanulmánykötetben a szerző olyan célcsoportot kutat, amellyel nemzetközi szinten is kevesebbet foglalkoznak, egy másik erősségként emelném ki, hogy olyan társadalom fiataljait vizsgálja, ahol az önkéntességkutatások még viszonylag ritkák. Az által, hogy volt szocialista országok önkéntességét elemzi, hozzájárul az önkéntes szakirodalom dimenziójának bővítéséhez. A volt szocialista országokban az önkéntesség kultúrája egy sajátos fejlődési ívet járt be, melynek eredményeként az önkéntesség egy sajátos

formája és értékelése jött létre. Az adatbázisok elemzésével és a tanulmányokban Fényes és szerzőtársai ezt részletesen bemutatják. Azért fontos mindezt hangsúlyozni, mert a legtöbb önkéntességkutatás a fejlett társadalmakat érinti, egyelőre szegényes a volt szocialista blokkhoz tartozó országok ilyen szempontú vizsgálata. Fényes kutatási eredményei mellett, hogy képet adnak a magyarországi felsőoktatásban tanuló fiatalok önkéntességéről, elemzéseiben nagyon jól alkalmazza a visszacsatolást a nemzetközi önkéntes trendekhez. Saját és társ szerzős tanulmányait olvasva képet kapunk arról, hogy a fejlett társadalmakban milyen új önkéntes trendek figyelhetők meg, és ahhoz képest Magyarországon és a történelmi partiumi térségben a fiatalok önkéntessége hogyan alakult.

Az első tanulmány bevezetéseként részletes szakirodalmi ismertetőt olvashatunk az önkéntességről, majd azt tudjuk meg, hogy a Debreceni Egyetemen milyen arányban fordul elő az önkéntesség a hallgatók körében, és hogy milyen mikroszintű tényezők befolyásolják azt, illetve információkat kapunk a diákok csoporttagságáról és az önkéntesség karonkénti különbségeiről.

A második értekezésben a rövid szakirodalmi áttekintő után szintén a Debreceni Egyetem hallgatói körében végzett kutatások eredményeiről olvashatunk. Ezekben a campus-lét önkéntességre vonatkozó eredményeit, az önkéntesekkel és

nem önkéntesekkel készített csoportos interjúkat értelmezik a szerzők.

A következő két fejezet vizsgálati területe a történelmi partiumi régió. A kötetnek ez is az erősségei közé tartozik, ugyanis nagyon keveset tudunk a romániai és ukrainai önkéntesség jelenlegi helyzetéről, ezért Fényes társszerzőivel közösen az ezzel kapcsolatos hiányosságokat csökkenti. Az elemzés tárgyát elsőként a felsőoktatásban tanulók valóságossága képezi, amelyet összefüggésbe hoznak az önkéntesség gyakorlásával. Az eredmények elemzésével rámutatnak arra, hogy a vallásosság milyen mértékben befolyásolja az önkéntesség gyakorlását és az arra való hajlandóságot, majd a diákok értékrendszerét és önkéntes motivációit ismertetik és elemzik.

Az ötödik rész a Debreceni Egyetem hallgatói önkéntes munkájának nemi különbségeit vizsgálja. A hatodik vizsgálati területe szintén a történelmi partiumi régió (Magyarország, Románia és Ukrajna határmenti egyetemei és főiskolái), ahol a pedagógusjelöltek és nem-pedagógusjelöltek önkéntes jellemzőit és motivációit hasonlítják össze.

A hetedik és egyben utolsó tanulmány a 2014-es adatbázis alapján vizsgálja részletesen a felsőoktatásban tanulók önkéntes motivációit, illetve az önkéntesség kapcsolatát a vallásossággal. A dolgozat első felében ismét egy részletes szakirodalmi áttekintést olvashatunk, amelyet az adatok elemzése követ.

Figyelemre méltó a szerző és szerzőtársai fogalmazási stílusa is,

amely olvasmányossá és érthetővé teszi a bonyolult statisztikai módszerek által elemzett adatokat és ellenőrzött hipotéziseket. Továbbá érdemes néhány szóban a könyv borítójáról is szólni. A felemelt kezekből alkotott kreatív fa és lombja teljes mértékben tükrözi az önkéntességet mint öngeneráló tevékenységet, illetve a hozzá kapcsolódó tényezőket, mint közösség, haszon, tőkefelhalmozás, együttműködés, fejlődés stb.

Összegzésként elmondható, hogy a kötetben olvasható tanulmányok két szempontból is hozzájárulnak az önkéntességkutatások új dimenziójának vizsgálatához. Részben mert olyan célcsoport (felsőfokú oktatásban tanulók) önkéntességét veszik górcső alá, amelyre kevés példát találunk a nemzetközi szakirodalomban. Másrészt egy olyan földrajzi régiót, a volt szocialista blokk országait kutatják, ahol az önkéntesség kultúrája viszonylag új társadalmi jelenségnek számít, hiszen fejlődésének kibontakozása az 1990-es évek elejére tehető, amikor már a fejlett társadalmakban ez egy népszerű társadalmi gyakorlat volt. Ajánlom a kötetet mindazoknak, akik részletesen meg szeretnék ismerni az új típusú önkéntességet, illetve a felsőoktatásban tanuló hallgatók önkéntességét, és azoknak is, akiket érdekelnek a volt szocialista országokban élő fiatalokról szóló elemzések.

Hivatkozott irodalom

Fényes Hajnalka, Puszai Gabriella (2012): *Volunteering among Higher Education Students, Focusing on the Micro-level Effects on Volunteering*. In: *Journal of Social Research & Policy*, 3(1): 73–95.

Halman, Loek (2003): *Volunteering, Democracy, and Democratic Attitudes*. In P. Dekker, L. Halman (eds.): *The Values of Volunteering. Cross-Cultural*

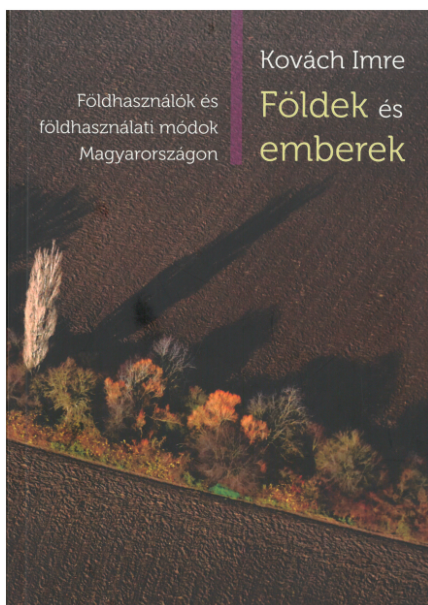
Perspectives. Kluwer Academic/ Plenum Publishers. New York, 179–198.

Lesley Hustinx, Frans Lammertyn (2003): *Collective and Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective*. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 14(2): 167–187

Silló Ágota

Kovách Imre: Földek és emberek**Földhasználók és földhasználati módok Magyarországon**

MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Debreceni Egyetemi Kiadó, Budapest 2016. 177 oldal

„A földhasználatról és a földtulajdonról elemzést írni nagy kihívás”. Ezzel a mondattal kezdődik az ismertetésre szánt könyv, s úgy vélem, hogy valamennyien tudjuk miért. Az elmúlt negyedszázad so-

rán ennek a két – a könyvben alaposan megvizsgált – „vidékszakai alapfogalomnak” és a körülöttük bekövetkezett változásoknak pontos, a tudományos kutatás szabályainak megfelelő áttekintő elemzésére eddig lényegében senki nem vállalkozott. Oka ennek nyilván az, hogy a napi híradásokban is igen gyakran érintett ilyen tartalmú témák számos esetben valamelyik politikai oldal nem ritkán kizárólagosságra törekvő álláspontját tükrözik, vagy akár felfoghatatlanul zavarosnak tűnhetnek. Ezért rendre politikai felhangok „rakódnak rájuk”. S mint a szerző is felhívja rá a figyelmet, számos érintett szakterület, sőt a politika is nagyon különböző módon közelíti meg ezeket a fogalmakat. Egészen máshogy értekezhetnek róla az optimalizált haszonnal számoló mezőgazdászok, a sokoldalú igényű mezőgazdászok, a fenntarthatóságért küzdő környezetvédő zöldek, vagy